

Maria Madsen

Velfærdsstaten i Danmark

Vi har alle prøvet det – at modtage hjælp eller penge fra det offentlige. I øjeblikket modtager du sikkert enten børnepenge eller SU. Det er ofte noget, vi praler med, når vi snakker med folk fra andre lande, og de er som regel imponerede over de velfærdsydelser, vi modtager fra det offentlige, indtil vi også fortæller dem om vores skatte-tryk. I et historisk perspektiv er den danske velfærdsstat, som vi kender den i dag, et forholdsvis nyt fænomen, der først for alvor blev udformet efter 2. Verdenskrig. I det følgende skal vi undersøge, hvorledes vi i Danmark er gået fra fattighjælp til velfærdsstatens mange former for ydelser.

Hvorfor en velfærdsstat?

Mennesket er et socialt væsen. Vi har altid søgt tilknytning og beskyttelse i vores omgivelser, om det så har været familien, lokalsamfundet eller religiøse fællesskaber. Frem til 1800-tallet i Danmark har befolkningen i høj grad følt et fællesskab i det lokale samfund og søgt beskyttelse her og hos familien. Man har, så godt man kunne, taget sig af dem, der ikke kunne klare sig selv. I løbet af 1800-tallet blev flere opgaver flyttet fra det lokale til det statslige. Og efter 2. Verdenskrig har staten overtaget flere og flere af familiens forpligtelser. Det betyder, at det rum, hvori vi som men-

nesker opsøger tryghed og beskyttelse, er blevet udvidet. Vi er ikke længere kun solidariske med folk i vores nærmeste omkreds. Vi er nu solidariske på et nationalt plan. På den måde er udbygningen af den danske velfærdsstat gået hånd i hånd med udbygningen af nationalstaten.

Solidaritet betyder i en velfærds-mæssig sammenhæng, at vi skal tage hånd om de af gruppens medlemmer, der ikke kan klare sig selv. Solidaritet er på samme tid både inkluderende og ekskluderende. Den nationale solidaritet er kommet under pres, i og med at samfundet er blevet mere og mere globalt. Derfor oplever vi i øjeblikket store debatter om, hvorvidt andre EU-borgere skal kunne modtage velfærdsydelser som for eksempel børnecheck, når de arbejder i Danmark. Det er svært at opretholde en solidaritet, når grænserne bliver flydende. Hvem er inkluderet, og hvem er ekskluderet?

Tidligere i historien handlede velfærdsdebatten om "tiggere og de fattige". Senere har man fokuseret på sociale problemer indenfor bestemte grupper af samfundet, for eksempel de arbejdsløse, alkoholikere, de psykisk syge og forældreløse børn. Inden for hver af disse kategorier er der kommet en specifik lovgivning. Til sidst blev "velfærden" et begreb, og det blev til tanker om en decideret velfærdsstat, der

Med industrialiseringen kom en ny overklasse af fabriksejere og direktører.

skulle være for alle. I Danmark er velfærdsstaten blevet den grundlæggende struktur i samfundet og "limen", der får det hele til at hænge sammen. Den danske velfærdsstat er imidlertid mere end socialpolitiske ordninger, der sikrer den enkelte borger. Den indeholder også et værdisæt, et menneskesyn, der har et solidarisk medborger-skabsbegreb som grundlag.

Statens rolle som beskytter og hjælper af de fattige er blevet diskuteret op gennem tiden. I oplysningsfilosofiens epoke i 1700-tallet argumenterede man for en aktiv og forebyggende stat, mens man under 1800-tallets industrialisering mente, at staten skulle være så lille som mulig. De liberale tanker under industrialiseringen blev igen udfordret af sociale bevægelser, der mente, at staten skulle have et større ansvar for de dårligt stillede. Denne kritik af liberalismens tanker om det selvregulerende marked blev støttet af arbejderklassen, der følte sig truet af markedets svingnin-

ger. De ønskede beskyttelse mod arbejdsløshed og sygdom, samt sikkerhed i alderdommen. På den måde har samfundets historiske udvikling og filosofiske og politiske strømninger haft betydning for udformningen af socialpolitikken i Danmark.

Med de liberalistiske strømninger kom der i Danmark i løbet af 1800-tallet en debat om, hvorvidt de fattige skulle opfatte almisserne som en gave eller en rettighed. Det sidstnævnte ville svække deres taknemmelighed og tilskynde til dovenskab. Systemet skulle sikre de værdigt trængende, og samtidig undgå at arbejdssky personer udnyttede systemet. De danske borgere skulle til gengæld tage ansvar for sig selv og deres pårørende. Det var et grundlæggende synspunkt i tiden, at statsligt indgreb ville forstyrre den naturlige orden. Det ville svække den enkeltes kræfter, selvhjulpenhed og anstrengelser. Staten skulle blot sikre det enkelte individets frihedsrettigheder.